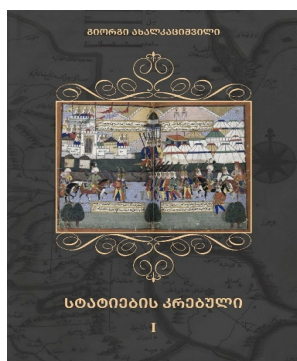

რეცენზია: გიორგი ახალკაციშვილის მონოგრაფიაზე - „სტატიების კრებული“ ტომი I. გამომცემლობა: შპს „პოლიგრაფი“. თბილისი, 2025.

თანამედროვე ქართული ისტორიოგრაფიისა და აღმოსავლეთმცოდნეობის განვითარების პროცესში გიორგი ახალკაციშვილის წიგნი - „სტატიების კრებული“ (ტომი I) - წარმოადგენს მნიშვნელოვან სამეცნიერო გამოცემას, რომელიც ასახავს ახალგაზრდა თურქოლოგისა და აღმოსავლეთმცოდნე ისტორიკოსის შრომისმოყვარეობას, წყაროთმცოდნეობით საფუძველს და ხედვის ორიგინალურობას. ეს გამოცემა, რომელიც აერთიანებს 2019–2025 წლებში შექმნილ სტატიებსა და ახალ ნაშრომებს, ხაზს უსვამს თანამედროვე ქართველი მკვლევრის სწრაფვას საერთაშორისო აკადემიური სტანდარტებისკენ და იმ მეცნიერულ პასუხისმგებლობას, რომელიც საფუძვლად უდევს ისტორიული ცოდნის სისტემატიზაციასა და გააზრებას.

წიგნში თავმოყრილი შრომები თემატურად მოიცავს შუა საუკუნეების საქართველოსა და ახლო აღმოსავლეთის ისლამური სახელმწიფოების ურთიერთობების ფართო სპექტრს - არაბული დაპყრობების პერიოდიდან დავით IV აღმაშენებლის ეპოქამდე. ამ მიმართულებით აღსანიშნავია სტატია „საქართველოსა და ახლო აღმოსავლეთის ისლამური სახელმწიფოების

ურთიერთობები არაბობიდან დავით IV-ის მეფობის ჩათვლით“, სადაც ავტორი ფართო წყაროთა ბაზაზე აანალიზებს საქართველოს დიპლომატიურ და სამხედრო კონტაქტებს ისლამურ სამყაროსთან VII–XII საუკუნეებში, ახდენს არაბული, სპარსული და ევროპული წყაროების პარალელურ განხილვას და ქართველ ისტორიკოსთა თვალსაზრისს ახლებური ინტერპრეტაციით ავითარებს. ნაშრომი გამოირჩევა თხრობის ლოგიკურობით, ფაქტობრივ სიზუსტითა და შესანიშნავი წყაროთმცოდნეობითი ოსტატობით, რაც კრებულის ერთ-ერთ მთავარ ღირსებად შეიძლება ჩაითვალოს.

კრებულის შინაარსი მრავალფეროვანია და მოიცავს ახლო აღმოსავლეთის შუა საუკუნეების ისტორიის ისეთ საკითხებსაც როგორებიცაა: თემურ-ლენგის ლაშქრობები მამლუქების წინააღმდეგ; თეთრბატანიანთა სახელმწიფოს ჩამოყალიბებას და სხვ. შესრულებული ნაშრომები განსაკუთრებით საინტერესოა იმით, რომ ავტორი ახერხებს ფართო რეგიონული ხედვის ჩამოყალიბებას. მაგალითად, სტატიაში „თეთრბატანიანთა სახელმწიფო ყარა ოსმან იულუქის მმართველობის დროს (1378–1435)“ წარმოდგენილია თურქმენული სახელმწიფოს შიდა და გარე პოლიტიკური ისტორია, ამ საკითხის დეტალური ანალიზი, რაც სამუალებას იძლევა უკეთ გავიგოთ რეგიონის პოლიტიკური დინამიკა XIV–XV საუკუნეებში. მსგავსი მიდგომა შეინიშნება სტატიაში, რომელიც ეძღვნება თემურ-ლენგის ლაშქრობას მამლუქების წინააღმდეგ (1400–1401 წწ.) - ავტორი აქაც იყენებს როგორც ისლამურ ქრონიკებს, ისე ევროპულ წყაროებს, რაც კვლევას მეტ კომპარატივისტულ მნიშვნელობას ანიჭებს.

წიგნის განსაკუთრებული თავისებურებაა შუა საუკუნეების ეპოქის საერთაშორისო ურთიერთობათა დიპლომატიური ასპექტებისადმი მიძღვნილი ნაშრომები. ამ მხრივ განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს სტატიები „პაპი პიუს II-ისა და

მეჰმედ II-ის დიპლომატიური ურთიერთობის ისტორიიდან – *Epistola ad Mahometum* (1461)“ და „ჯემ სულთნის ბრძოლა ტახტისთვის და პაპი ალექსანდრე VI ბორჯა“. აქ მკვლევარი ისტორიულ ფაქტებს სვამს ევროპული პოლიტიკური კულტურისა და ოსმალეთის დიპლომატიური ტრადიციების გადაკვეთის წერტილში, რაც იშვიათად არის ასე კომპლექსურად გააზრებული ქართულ ისტორიოგრაფიაში. ავტორი განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევს წერილობით წყაროებს, ლათინურ და ოსმალურ ტექსტებს, რითაც ახერხებს ეპოქის დიპლომატიის რეალური სურათის რეკონსტრუქციას.

კრებულში შეტანილი ნაშრომი „იეზუიტები XVI საუკუნის ოსმალეთის იმპერიაში“ საინტერესოა როგორც კულტურულ-ცივილიზაციური ურთიერთობების კვლევის მაგალითი. აქ გამოიკვეთება ავტორის ტენდენცია - ისტორიული პროცესების აღქმა არა მხოლოდ პოლიტიკური, არამედ ინტელექტუალური და კულტურული ურთიერთგავლენების ჭრილში. ასევე, განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს ისტორიოგრაფიაში სრულიად ახლებურად გააზრებულ ნაშრომს „ვალიდე-ი მუაზზამა მაჰმედიერ ქიოსემ სულთანი - ოსმალეთის იმპერიაში ქალთა სასულთნოს დიდების მწვერვალი“, სადაც ავტორი უახლესი თურქული და დასავლური ლიტერატურის ანალიზით წარმოგვიდგენს ოსმალეთის „ქალთა სასულთნოს ეპოქის“ ფენომენს, როგორც სოციალურ-პოლიტიკურ ინსტიტუტს და არა მხოლოდ დინასტიურ მოვლენას.

ქართული ისტორიოგრაფიისთვის განსაკუთრებით აღსანიშნავია კრებულში შეტანილი სტატია „1574 და 1595 წლების გურჯისტანის ვილაიეთის დიდი დავთრის შედარებითი ანალიზისათვის“ (თანაავტორები: დავით სართანია, დალი ნიკოლაიშვილი, ავთანდილ უჯმაჯურიძე, მაია ციცვიძე), რომელიც მტკიცე წყაროთმცოდნეობით საფუძველზე განიხილავს ოსმ-

ალეთის ადმინისტრაციული სისტემის გავლენას საქართველოს სამხრეთ რეგიონებზე. ავტორი, თანაავტორებთან ერთად, დეტალურად იკვლევს დემოგრაფიულ, ეკონომიკურ და სოციალური ურთიერთობების მონაცემებს, ახდენს მათ შედარებას ორ ქრონოლოგიურ საფეხურზე და ავითარებს დასკვნებს, რომლებიც მნიშვნელოვანია როგორც თურქოლოგიის, ისე საქართველოს სოციალური ისტორიის მკვლევრებისთვის.

განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს კრებული ბოლო ნაწილი, სადაც თავმოყრილია სტატიები კოლეგებზე და რეცენზიები. გიორგი ახალკაციშვილი ღირსეულად მიიჩნევს თავისი წინამორბედი ისტორიკოსებისა და აღმოსავლეთმცოდნეების ღვაწლს. რეცენზიებში („მესხეთი ოსმალური დავთრების მიხედვით“; ემზარ მაკარაძის მონოგრაფიაზე „თურქეთის საშინაო პოლიტიკის ძირითადი პრობლემები 2000–2024 წლებში“ და სხვ.) გამოიკვეთება ავტორის კრიტიკული აზროვნება, აკადემიური ობიექტურობა და შეფასების მაღალი კულტურა. ამ ნაწილს დამატებით ღირებულებას ანიჭებს მცირე, მაგრამ ემოციურად დატვირთული სტატია „გოჩა ჯაფარიძე - გახსენება“, რომელიც არ არის მხოლოდ მემორიალური ტექსტი, არამედ ერთგვარი ისტორიოგრაფიული პატივისცემა იმ მეცნიერისადმი, რომლის გავლენაც იგრძნობა ავტორის მეცნიერულ ფორმირებაში.

წიგნის სტრუქტურა გამართულია და მკაფიოდ ასახავს ავტორის ინტერესთა განვითარებას. ყველა სტატია თანმიმდევრულად ავითარებს ავტორის სამეცნიერო ხედვას - VII საუკუნის არაბული ექსპანსიიდან დაწყებული, XVII საუკუნის ოსმალეთის პოლიტიკურ ისტორიამდე. ავტორი თანმიმდევრულად იყენებს მრავალენოვან წყაროებს - არაბულს, სპარსულს, ოსმალურს, ლათინურს, ქართულს და ევროპულს - რაც მის ნაშრომებს განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს.

გიორგი ახალკაციშვილის „სტატიების კრებული, ტ. I (2025)“ მაღალი აკადემიური დონის გამოცემაა, რომელიც არა მხოლოდ აჯამებს მისი სამეცნიერო მოღვაწეობის პირველ ეტაპს, არამედ ასახავს ახალგაზრდა თურქოლოგის მზარდ პოტენციალს. ავტორის მიერ არჩეული თემატიკა ადასტურებს მის ორმხრივ ინტერესს - როგორც აღმოსავლური ცივილიზაციების კვლევისადმი, ისე საქართველოს ისტორიის საერთაშორისო კონტექსტში დანახვისაკენ. ეს მიდგომა ქართული ისტორიოგრაფიისთვის უაღრესად მნიშვნელოვანია, რადგან აძლიერებს ქვეყნის ისტორიის გლობალურ აღქმას და მის საერთაშორისო კვლევით სივრცეში ინტეგრირებას.

შედეგად, გიორგი ახალკაციშვილის „სტატიების კრებული, ტომი I (2025)“, რომელშიც სტატიები ორ ენაზე - ქართულად და ინგლისურად - არის წარმოდგენილი, წარმოადგენს ერთ-ერთ საუკეთესო მაგალითს იმისა, თუ როგორ შეიძლება ახალგაზრდულმა ენთუზიაზმმა და საფუძვლიანმა მეცნიერულმა მიდგომამ შექმნას შინაარსითა და ხარისხით მდიდარი ნაშრომი. იგი იქნება სანდო წყარო როგორც პროფესიონალი ისტორიკოსების, თურქოლოგებისა და აღმოსავლეთმცოდნეების, ისე სტუდენტებისა და ახალგაზრდა მკვლევრებისათვის.

ემზარ მაკარაძე

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის აღმოსავლეთმცოდნეობის
დეპარტამენტის პროფესორი

საქართველო, ბათუმი, რუსთაველის/ნინოშვილის ქ.32/35
577179745. emzar.makaradze@bsu.edu.ge
ORCID identifieris 0000-0002-8499-9258